

Warszawa, 13 lipca 2026 r.

Pani
Karolina Zioto-Pużuk
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Dot.: odpowiedzi na pismo DP-WLN.0220.1.2026.AL

Szanowna Pani Ministro,

w nawiązaniu do udostępnienia w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (projekt z dnia 8 czerwca 2026 r.), w imieniu wydawców akademickich i naukowych Polskiej Izby Książki przedstawiamy poniższe uwagi do projektu.

Co do zasady popieramy kierunek reformy. Za trafne uznajemy w szczególności odejście od oceny opartej przede wszystkim na liczbie i punktacji publikacji na rzecz modelu premiującego znaczenie i jakość osiągnięć naukowych, a także wzmocnienie standardów etyki publikacyjnej. Celem naszego stanowiska nie jest kwestionowanie tego kierunku, lecz zwrócenie uwagi na kilka rozwiązań, których obecne ujęcie może, wbrew intencjom projektodawcy, osłabić efekt zamierzonych zmian lub wywołać skutki uboczne trudne do odwrócenia w kolejnych latach. Przede wszystkim uważamy, że w systemie ewaluacji niezbędne jest właściwe umocowanie komponentu jakości i poziomu kształcenia, ponieważ dydaktyka jest integralną częścią działalności uczelni i ma bezpośredni wpływ na przygotowanie przyszłych kadr badaczy.

Poniżej przedstawiamy uwagi do zapisów w projekcie zmian w ustawie:

I.

Postulujemy następujące uzupełnienia w ustępach artykułu 265 (podświetlenia na żółto):

1. Ustęp 1: Ewaluacji podlega jakość działalności naukowej i dydaktycznej prowadzonej przez:
2. Ustęp 2: W ewaluacji jakości działalności naukowej uwzględnia się osiągnięcia wszystkich pracowników prowadzących działalność naukową i dydaktyczną w podmiotach, o których mowa w ust. 1.
3. Ustęp 3: Ocenę działalności naukowej i dydaktycznej podmiotów, o których mowa w ust. 1 pkt 4–7, przeprowadza się na wniosek.

4. Ustęp 4: Ewaluację przeprowadza się w ramach dyscypliny w podmiocie zatrudniającym według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego rok przeprowadzenia ewaluacji co najmniej 12 pracowników prowadzących działalność naukową i/lub dydaktyczną w danej dyscyplinie, w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy związanej z prowadzeniem działalności naukowej i/lub dydaktycznej w tej dyscyplinie.
5. Ustęp 9: postulujemy dopisanie pkt. 3): podręcznik akademicki wydany przez wydawnictwo publikujące recenzowane monografie naukowe; – lub odpowiednie uzupełnienie punktu 1) w tym ustępie.
6. Ustęp 11: uzupełnienie pierwszej frazy ustępu: Monografie naukowe, podręczniki akademickie i artykuły naukowe....

II.

Proponujemy uzupełnienie art. 267, litera a) punkt 2) c):

upowszechnianie wyników badań naukowych i prac rozwojowych, w tym przez różne formy kształcenia, m.in. z wykorzystaniem autorskich podręczników akademickich pracowników uczelni.

W artykule 267 ust. 1 pkt 1) po „poziom naukowy” należałoby po przecinku dodać: poziom kształcenia, aby spójnie z innymi zapisami było to również jedno podstawowych kryteriów ewaluacji.

Podobnie w artykule 267 ust. 2 pkt 1) powinien otrzymać brzmienie:

sposób przeprowadzania oceny działalności naukowej, w tym dydaktycznej [lub, alternatywnie: w zakresie kształcenia], rodzaje, szczegółowe kryteria oraz sposób oceny osiągnięć naukowych, dydaktycznych i artystycznych uwzględnianych w ewaluacji jakości działalności naukowej, sposób ustalania limitów liczby osiągnięć naukowych, dydaktycznych i artystycznych podlegających ocenie, w tym sposób przeliczania wymiaru czasu pracy związanej z prowadzeniem działalności naukowej i dydaktycznej w danej dyscyplinie na potrzeby obliczania punktacji i limitów liczby tych osiągnięć, definicje monografii naukowej, podręcznika akademickiego i artykułu naukowego, sposób określania kategorii naukowej, a także szczegółowe kryteria oceny potencjału w zakresie nauki i kształcenia, mając na uwadze specyfikę prowadzenia działalności naukowej w ramach dziedzin, specyfikę osiągnięć, o których mowa w art. 265 ust. 8, porównywalność wyników osiąganych przez podmioty w ramach dyscyplin, rzetelność i przejrzystość ewaluacji jakości działalności naukowej oraz znaczenie działań podlegających ocenie potencjału w zakresie nauki i kształcenia dla wieloletniego planowania działalności naukowej i dydaktycznej w podmiotach systemu szkolnictwa wyższego i nauki;”;

III.

Inne jeszcze artykuły nowelizowanej ustawy mogą wymagać stosownych modyfikacji, aby zapewnić spójność zapisów ustawowych w przypadku wprowadzenia do systemu ewaluacji osiągnięć w zakresie kształcenia, w tym kategorii podręcznika akademickiego.

Uzasadnienie proponowanych uzupełnień do projektu nowelizacji ustawy:

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce uznaje, że „przekazywanie wiedzy z pokolenia na pokolenie jest szczególnie szlachetną działalnością człowieka”, „każdy uczony ponosi odpowiedzialność (...) za wychowanie młodego pokolenia”, „Misją systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest prowadzenie najwyższej jakości kształcenia”. Realizacja tych zadań związana jest m.in. z poziomem jakości kształcenia. Od zawsze badania naukowe i dydaktyka stanowiły dwa nurty działalności i organizacji pracy w uczelniach. Od początku obowiązywania obecnej ustawy budziło nasze zdziwienie niewystarczające umocowanie w systemie ewaluacji wyników osiągniętych w działalności dydaktycznej uczelni i ich pracowników. Elementem oceny poziomu i jakości kształcenia powinien być podręcznik akademicki, przygotowanie którego wymaga dużej wiedzy potwierdzonej osiągnięciami naukowymi i doświadczenia dydaktycznego. Pominięcie kategorii podręcznika akademickiego jako jednej z kategorii publikacji branych pod uwagę w systemie ewaluacji osiągnięć wydaje się niespójne i niezrozumiałe z tej perspektywy. Obowiązujące od 2018 roku rozwiązania spowodowały, że pracownicy uczelni, szczególnie ci, którzy posiadają największe doświadczenia w dydaktyce i osiągnięciach naukowych, nie mają bodźców do pisania nowych podręczników akademickich. Podręcznik akademicki jest publikacją o charakterze naukowym i powinien być traktowany jako osiągnięcie autora w zakresie zarówno nauki, jak i kształcenia. Z powyższych względów powinien być traktowany na równi z innymi publikacjami o charakterze monograficznym. Brak kategorii podręcznika akademickiego w systemie ewaluacji spowodował wymierne negatywne skutki w pozyskiwaniu podręczników akademickich polskich autorów. Podnoszone przez nas argumenty spotkały się ze zrozumieniem i akceptacją Kierownictwa Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki i wyrażamy nadzieję, że nie jest za późno, aby znalazły odzwierciedlenie w zapisach projektu obecnej nowelizacji ustawy i aktach wykonawczych do niej.

Przejściu z oceny ilościowej na jakościową powinno towarzyszyć wyraźne zabezpieczenie pozycji monografii naukowej i podręcznika akademickiego. Ograniczenie liczby osiągnięć branych pod uwagę w ewaluacji, powiązane ze zmniejszeniem nakładu pracy przeznaczonego na działalność naukową, w praktyce może dotknąć również te formy publikacji, które najpełniej realizują deklarowany cel jakościowy. Monografia oraz podręcznik akademickie są formą czaso- i pracochłonną; zależy nam na tym, aby konstrukcja limitów nie zniechęcała do jej powstawania i by reforma jakościowa nie prowadziła, w warstwie wykonawczej, do faktycznego wypierania rozbudowanych opracowań przez publikacje krótsze.

Zasadnicza dla nas jest również przewidywalność i stabilność reguł istotnych dla wydawców. Działalność wydawnicza planowana jest w cyklu wieloletnim, a decyzje o podjęciu prac nad danym tytułem zapadają z dużym wyprzedzeniem. Zależy nam, aby zasady mające wpływ na sytuację wydawców, w tym sposób ustalania wykazów i przypisywanej punktacji, były ogłaszane z góry, według przejrzystych kryteriów, a ich ewentualne zmiany wchodziły w życie z odpowiednim wyprzedzeniem względem okresu objętego oceną. Uwaga ta ma charakter gwarancji proceduralnej i jest neutralna

rynkowo, nie zmierza do uprzywilejowania któregośkolwiek uczestnika rynku.

Zwracamy także uwagę na potrzebę jasnych reguł dla pierwszego okresu objętego oceną. Osiągnięcia powstają już dziś, natomiast część rozstrzygnięć istotnych dla ich oceny ma zostać określona w akcie wykonawczym wydanym później. Za zasadne uznajemy, aby dorobek wypracowany w tym okresie był oceniany według reguł znanych z odpowiednim wyprzedzeniem, co pozwoli uniknąć sytuacji, w której już podjęte przedsięwzięcia wydawnicze zostaną ocenione według zasad nieznanych w chwili ich rozpoczęcia.

W odniesieniu do kryteriów obejmujących upowszechnianie wyników badań, osiągnięć dydaktycznych (będących efektem kształcenia) oraz popularyzację nauki wnosimy o zapewnienie ich neutralności. Kryteria te powinny obejmować różne kanały udostępniania wiedzy, zarówno otwarty dostęp, jak i profesjonalne wydawnictwa recenzowane oraz zasoby biblioteczne, tak aby nie tworzyć bodźca do pomijania któregośkolwiek z nich. W naszej ocenie różnorodność kanałów upowszechniania służy zarówno jakości, jak i dostępności wyników badań.

Wyrażamy nadzieję, że powyższe uwagi zostaną uwzględnione w toku dalszych prac legislacyjnych. Pozostajemy do dyspozycji w razie potrzeby udzielenia dodatkowych wyjaśnień.

Z poważaniem

Andrzej Chrzanowski
Członek Rady Polskiej Izby Książki
Przewodniczący Sekcji Wydawców
Akademickich i Naukowych PIK